

Efterskrift: Ur den hebreiska pressen i Israel

Benjamin Beit-Hallahmi, professor i jämförande religion vid universitetet i Haifa, Israel, publicerade i den israeliska dagstidningen *Ha'aretz'* bokbilaga (den 21 september 1994) en recension av Israel Shahaks *Judisk historia, judisk religion*. Professor Beit-Hallahmis inlägg i debatten är både tungt vägande och intressant, och därför skall jag göra ett referat av det.

Inledningsvis påpekar professor Beit-Hallahmi att den sionistiska historieskrivningen hittills inte satts ifråga. Det mesta av vad den genomsnittlige israeliske juden vet om judisk religion och judisk historia bygger på vad "den judiska religiösa mytologin" har att berätta om tiden fram till förskingringen. Men det judiska livet i förskingringen är ett svart hål i hans kunskap.

I likhet med Shahak har Beit-Hallahmi ingen hög tanke om denna traditionella, nationella och religiösa historieskrivning: "Oavsett vilken nation som skriver den, måste den nationalistiska historien bygga på förklaringar och fördöljanden som båda innebär grova förvrängningar. I den judiska nationens förhållandevis unga historia har sekulariseringen gjort det ofrånkomligt att vissa föreställningar om det religiösa förflutna grundligt revideras."

I samband därmed påpekar han att just själva sekulariseringen medför en utbredd okunnighet om vad de traditionella religionerna faktiskt innehåller. Det är först bestämda händelser, såsom då religiösa fanatiker uppmanar sina anhängare till mord på oliktankande, som visar att dessa djupt religiösa faktiskt menar vad de säger och tror att deras heliga skrifter är ofelbara.

I egenskap av religionshistoriker är Beit-Hallahmi givetvis särskilt intresserad av Shahaks bidrag till den vetenskapliga debatten på området. Han urskiljer tre centrala teorier hos Shahak. Den första är att den judiska religionen, byggd på Talmuds föreskrifter, är "själva inbegreppet av obskurantism, primitivism, fanatism och rasism". Den andra teorin är att arvet från den judiska fanatiska inställningen till icke-judar utgör ett svårt hinder för framväxten av varje slags sekulär och upplyst judisk civilisation. Den tredje teorin är att den judiska historieskrivningen endast utgör försök att dölja eller förvränga de nyss nämnda verkligheterna. Beit-Hallahmi anser att Shahaks bok innehåller ett program för en omskrivning av den judiska historien, en omskrivning som är mycket mer kontroversiell och omstörtande än vad de bästa av de nuvarande revisionistiska historikerna i Israel, de "nya historikerna", åstadkommit.

Det är tydligt att Beit-Hallahmi, i likhet med andra humanitärt sinnade judar, hyser stor respekt för Shahak som sanningsägare och medborgarrättskämpe: "Israel Shahak har i Israel vunnit berömmelse för sin principfasta envishet med att säga sanningar som de flesta israeler helst inte vill höra." Han nämner att det var därför som Amnon Rubinstein (sedermera utbildnings-, kultur- och idrottsminister) för många år sedan krävde att Israel Shahak skulle avskedas från sin professur i kemi vid Hebreiska universitetet sedan han upprepade gånger offentligen fördömt den israeliska regeringens politik på de ockuperade territorierna. Beit-Hallahmi betonar även hur lätt man märker att Shahaks bok är fylld av en äkta kärlek till det judiska folket. "Den är liksom en sons kärlek till den familj som fostrat honom från tidigaste barndom."

Men är då religionshistorikern Beit-Hallahmi överens med Shahak om hans "tre teorier"? Han verkar inte ha något att invända i sak mot Shahaks beskrivning av den judiska historiska verkligheten. Han säger att Shahaks bok "lägger all bemanling åt sidan och skildrar det traditionella judiska samhället såsom fanatiskt och ultrakonservativt." Han ger Shahak rätt i att det aldrig funnits en sådan judisk stat som de religiösa judarna drömmer om, en stat som styres enligt den judiska religionens läror. "Under skilda perioder av den judiska historien fanns det judiska samhällen som levde enligt den judiska religionens läror eftersom de hade makt nog att

påtvinga de enskilda medlemmarna det levnadssätt som erfordrades. Men det historiska material vi äger visar att det i sådana samhällen inte fanns något liknande pluralism.”

Beit-Hallahmi ger Shahak rätt även i fråga om ett annat grundtema i boken, den judiska religionens avvisande hållning till icke-judar. Han säger att det inte heller i vår tid är särskilt svårt att finna exempel på religiösa judar som fullständigt struntar i icke-judars rättigheter. Han framhåller att vi måste inse att det inte bara är palestiniernas rättigheter dessa religiösa struntar i. Det tydligaste exemplet anser han vara Sydafrikas historia under de senaste 50 åren: ”Visst deltog många judar på ett hedersamt sätt i kampen mot apartheid. Men alla dessa var icke-religiösa judar. Det ortodoxa judiska samhället i Sydafrika hade inget intresse av någonting som rörde apartheid. Om man för knappt tio år sedan frågat vem som helst av de alltför många habbad-trogna [lubavitchtrogna] i Sydafrika om apartheid, skulle han avgjort ha svarat att eftersom apartheid var något som drabbade endast icke-judar, så var det inget som angick judar.”

Beit-Hallahmi anser att detta kan ges en generell tillämplighet: ”Den traditionella judiska inställningen till mänskligheten är att endast judar betyder något: vad övriga mänskligheten beträffar, kan det omöjligt finnas någon anledning för judarna att bekymra sig om den. Varje sak skulle bedömas efter om den vore bra eller dålig för judarna.”

Han framhåller att ”det benhårda motstånd” alla israeljudiska religiösa partier bjudit mot alla försök att lagstifta till värn för mänskliga rättigheter är av principiell art, 'en hållning som vägleds av föreställningen att alla människor inte kan ha samma rättigheter. När religiösa judar deltar i kampanjer för vad de kallar "mänsklig värdighet" i begravningsriter, har de inte den ringaste avsikt att värna någon icke-judes värdighet. När de motsätter sig aborter, gör de klart att de bryr sig endast om judiska foster. Dyliga nutida kampanjer har sina klara föregångsfall i sekelgamla judiska traditioner.'

Beit-Hallahmi håller inte alls med om att Shahak på något sätt skulle ha förringat omfattningen av de olyckor som drabbat judarna historien igenom, vilket för övrigt är tydligt i boken *Judisk historia, judisk religion*: ”Shahak är överens med sionismen om att det var ett svårt liv judarna levde i förskingringen. Men hans förklaring av dessa svårigheter är i grunden annorlunda.”

På en punkt anmäler emellertid Beit-Hallahmi att hans uppfattning om den judiska religionen skiljer sig från Shahaks. Han anser att Shahak med sitt polemiska skrivsätt får sin bok att framstå som en anklagelseakt mot den judiska religionen och att detta ger oss anledning att fråga om det finns något särskilt judiskt i den judiska chauvinismen eller självcentreringen. Eller med andra ord: är judarna i dessa avseenden värre än andra? ”Är de judiska chauvinisterna värre än irländska, ryska eller japanska chauvinister? Shahak verkar tro att det finns en artskillnad mellan den judiska halakha och andra religioners urkunder.”

Beit-Hallahmi avslutar sin recension med följande ord: ”Kampanjer för mänskliga rättigheter, demokrati och jämlikhet har alltid pågått jämsides med sekulariseringen, eftersom det alltid funnits ett svalg befast mellan religiösa traditioner och humanistiska ideer. Så är det i Israel och i alla andra länder. Om vi israeler önskar främja demokrati och social rättvisa, är det knappast troligt att vi finner någon inspiration till vårt arbete i någon som helst religiös tradition, vare sig judisk eller tibetansk. Shahak verkar dela den israeljudiska majoritetens längtan efter ett normal och modern judisk tillvaro i motsats till diasporalivets alla historiska anomier. Men utöver och bortom detta vill han att den nya nationella tillvaron skall vara eftersionistisk, så långt som möjligt vägled av en kritisk syn på hela det judiska förflutna som på en gång allttjämt är oss så nära och redan så fjärran.”

I samma tidning, *Ha'aretz*, publicerade professor Shahak själv en artikel den 31 december 1995, "Den judiska religiösa lagen är omänsklig". Första halvan av denna artikel ägnades den judiska religiösa lagens inställning till icke-judars liv och var i stort sett en sammanfattning av vad Shahak säger i denna sak i *Judisk historia, judisk religion*, kapitel 5. I andra halvan av artikeln gick han bland annat in på de skillnader som finns mellan judendom och kristendom beträffande öppen och fri diskussion om den egna religiösa traditionens omänskliga sidor. Jag citerar denna del av artikeln i dess helhet (varvid jag infört noterna i den löpande texten):

"I motsats till de flesta civiliserade staters lagar och seder är den judiska religiösa lagen uttryckligen en omänsklig lag. Dess omänskliga bud upprepas gång på gång i alla dess böcker, i *Shulhan arukh* och dess viktigaste kommentarer. De påverkar därför alla judar som studerar sådana böcker i en religiös anda och tror vad som står i dem. Vi borde veta att under hela den tid då polismakten i de icke-judiska staterna inte ingrep, vägrade de troende judarna faktiskt att rädda icke-judars liv och dödade grymt, direkt eller genom 'förtal', alla icke-troende judar utan rättgång. Det var inte enbart judiska 'angivare' eller 'förföljare' såsom nyligen påståtts. De brydde sig inte om budet 'Du skall icke dräpa', när de dödade dem som de betraktade som judiska kättare, lika litet som inkquisitionen eller korsfararna brydde sig om samma bud, som också de trodde på, när de dödade dem som de betraktade såsom Guds fiender.

"Det finns emellertid två viktiga skillnader mellan de båda fallen. Vad den katolska inkquisitionen gjorde är välkänt, främst emedan katolska upproriska och otrogna samt andra kristna kritiker hade protesterat emot det. Det som kan kallas 'den judiska inkquisitionen' förövade dåd, som inte är mindre fruktansvärda än den katolska inkquisitionens, men de är okända för oss judar. Orsaken därtill är att majoriteten judar föredrar att lyssna till rabbinernas röst i stället för att lyssna till de judiska upproriskas och otrognas röst. Rabbinerna 'förklarar' den judiska religiösa lagen för sekulära judar tills de blir i stånd att skapa en teokrati, där de kommer att behandla de sekulära judarna värre än Khomeini behandlade sekulära iranier. De kommer att döda (eller 'omskola') alla de judar som vägrar att lyda dem. Detta förutom vad de kommer att göra mot icke-judarna i landet, vilket i vårt fall betyder vad de kommer att göra mot palestinierna.

"Den andra skillnaden mellan oss judar och de kristna är att den katolska kyrkan och förvisso majoriteten av nu levande kristna har ångrat vad inkquisitionen gjorde och stöder, åtminstone i ord, yttrande- och samvetsfrihet och demokratiskt styre. Har ni däremot i judendomen någonsin hört talas om att en enda ortodox rabbin eller en enda konservativ eller reformrabbin ångrat vad Maimonides sade om icke-judarna? (Jag betraktar reformrabbinerna jämte de "judiska liberalerna" i Förenta staterna som ännu värre än de ortodoxa rabbinerna på grund av deras hyckleri och fromleri, som gör dem ännu bättre skickade att bedraga.) Eller har ni någonsin i judendomen hört talas om att en enda rabbin fördömt ett enda yttrande i Talmud? Den ofrånkomliga slutsatsen är att den judiska religiösa traditionen, som innefattar förbudet mot att rädda en icke-jude till livet och plikten att döda de sekulära judarna, fortfarande är farlig eftersom den behåller sin makt över vissa judar. Samma slutsats kan dras beträffande islam, såsom fallet Rusdhie har visat. Att det relativt sett saknas en öppen kritik av islamiska upproriska och otrogna mot den islamiska traditionen gör denna stark och farlig."

Professor Shahak omtalar att detta var den första artikel som *Ha'aretz* publicerat om dessa fakta men att det inte gick utan strykningar från redaktionens sida. Den del av artikeln som finns återgiven här har översatts från den obeskurna originalversionen.

Israel Shahak gör oss även tjänsten att till engelska översätta artiklar ur den hebreiska pressen i Israel. Detta gör han för att vi skall få vetskap om sådant som inte kommer fram i andra länders tidningar, trots att det borde göra det på grund av sin stora betydelse för oss alla. I samlingen *De amerikanska judarna sedda med israeliska ögon* ingår två artiklar, båda publicerade i den ansedda tidningen *Ma'ariv* (konservativ) den 2 september 1994. I sitt förord till denna samling skriver Shahak:

”Att det inte förekommer någon meningsfull diskussion om de organiserade amerikanska judarna och deras makt beror enligt min åsikt just på deras stora politiska inflytande i allmänhet och deras dominans i medierna i synnerhet. I motsats härtill har den hebreiska pressen inga sådana hämningar. Detta beror bland annat på att staten Israels makt i hög grad är avhängig av dess förmåga att använda de organiserade amerikanska judarna och dessas makt för sina egna intressen. Den första artikeln, som här återges i översättning, beskriver judarnas makt vid det som kan kallas Clintons hov. Den andra artikeln beskriver den dominerande roll som de ytterligt religiösa haredi-judarna i New York spelar i tvättandet av narkotikapengar. Deras möjlighet att göra detta under ganska lång tid relativt ostraffat hänger enligt min uppfattning samman med judarnas stora politiska inflytande, som beskrivs i den första artikeln.”

Båda artiklarna är långa och detaljrika, så utrymmet här medger inte mer än ett kort referat ur början av den första artikeln, ”Judarna som styr Clintons hov”, skriven av Avinoam Bar-Yosef.

Inledningsvis omtalas att rabbinen vid Washington-synagogan Adat-Yisrael i en sabbatspredikan nyligen sade: ”För första gången i Amerikas historia känner vi att vi inte längre lever i förskingringen. Förenta staterna har inte längre en gojim-regering utan en administration där judarna är fullt delaktiga i beslutsfattandet på alla nivåer. Kanske de sidor av den judiska religiösa lagen som avser begreppet ’gojim-regering’ skulle omprövas, eftersom det numera är ett föråldrat begrepp i Förenta staterna.”

Här gör Israel Shahak en kommentar: ”Enligt den judiska religionen är plikten att lyda en icke-judisk regerings lagar och förordningar begränsad i vissa avseenden. Till exempel behöver fromma judar inte i alla lägen lyda en sådan regerings tull- och valutaförordningar. Däremot gäller att en regering, vari fromma judar har ett dominerande inflytande, även om den också innehåller icke-judar, måste åtlydas strängt.”

Artikeln fortsätter med att säga att president Bill Clinton bidragit till en verklig förändring i administrationens utseende ifråga om att öka judarnas makt i denna, en process som inleddes under Reagan. Förvisso har det funnits judiska ministrar redan tidigare, men de var snarare undantag. I synnerhet utsågs aldrig troende judar till befattningar som innebar politiskt arbete med Mellanöstern. Bilden är nu totalt förändrad, och inte bara ifråga om Mellanöstern.

Författaren går därefter igenom flera av presidentmaktens innersta centra och räknar upp dessas judiska medlemmar. Tidigt varje morgon träffar presidenten fem av sina främsta rådgivare, däribland vicepresident Gore, för att med dessa dryfta de senaste uppgifterna från Centrala underrättelsetjänsten CIA. Av dessa fem är två ”varma” (ivriga) judar: vice rådgivare i nationella säkerhetsfrågor Samuel Berger och vicepresidentens rådgivare i nationella säkerhetsfrågor Leon Perth. De har nått befattningar som är ytterst känsliga för USA:s politik. De utgör ingalunda några undantag.

I Nationella säkerhetsrådet finns elva högsta chefer med ansvar för var sin region av världen. Av dessa är sju judar, däribland regionchefen för Mellanöstern Martin Indyk och regionchefen för Västeuropa Dan Schifter.

Också presidentens stab är enligt artikeln full av ”varma” judar, och de presenteras med namn och befattningar. Två av hans ministrar är judar: arbetsmarknadsminister Robert Reich och ministern för internationella handelsavtal Micky Cantor. Därefter kommer en lång rad högre tjänstemän i utrikesdepartementet, däribland Dennis Ross, chef för den grupp som arbetar med fred i Mellanöstern, många viceministrar och ännu fler statssekreterare.

Den ovan nämnda Adat-Yisrael-synagogan är inte bara ett religiöst utan också ett socialt centrum för Washingtons rika judar, som får betala 1000 dollars i inträde för en enda helgdag. Den andra synagogan, som tävlar om de yngre rika judarnas gunst, finns i Georgetown. Det är en ortodox synagoga där bönerna förrättas i den israeliska stil som gush emunim omhuldar. Dit går många av de judiska medarbetarna i Clintons administration för att bedja och så visa upp sin judiskhet, eftersom det kan vara till stor hjälp i deras karriär.

Artikeln framhåller att ”det oerhörda judiska inflytandet i Washington” inte begränsas till regeringen. I huvudstadens massmedier är en mycket stor andel av de viktigaste personerna och ledarna för de populäraste TV-programmen ”varma” judar. Författaren vill inte heller att vi är okunniga om den judiska dominansen i Washingtons akademiska institutioner. Likaledes på områden såsom säkerhetsväsen och vetenskap, filmindustri, konst och litteratur ”kan det judiska inflytandet beskrivas endast som ofantligt med en motsvarande ökning av den judiska makten”.

Lars Adelskog

Ovanstående text utgör efterskriften till Israel Shahaks bok *Judisk historia, judisk religion – tyngden av tre tusen år*. Utgiven år 1996 av Foinix Förlag. Engelska originalets titel: *Jewish History, Jewish Religion – the Weight of Three Thousand Years*. Bemyndigad översättning av Lars Adelskog. Copyright © svenska översättningen Lars Adelskog 1996.